

De viatge amb el cavaller Robert Louis Stevenson

PERE ANTONI PONS

L'agost de 1879 Robert Louis Stevenson (Edimburg, 1850 - Samoa, 1894) va embarcar-se en el

vapor *Devonia* i va partir de Glasgow en direcció a Nova York. L'objectiu era reunir-se amb Fanny van de Grift Osbourne, la seva amant i futura esposa. *L'emigrant amateur* és el relat d'aquella travessia per mar de deu dies i del periple en tren que, un cop als EUA, va dur el jove escriptor des de Nova York fins a San Francisco. Per augmentar l'excitació de l'aventura, Stevenson va viatjar en segona classe. Això li va permetre de conèixer de prop l'experiència dels milers d'emigrants europeus que en aquella època abandonaven en massa el Vell Continent per trobar una nova vida als EUA. Amb tot, la imatge que dona Stevenson d'aquella Amèrica és la d'una terra promesa més aviat poc prometedora.

Un dels aspectes més interessants del llibre és la fauna humana que hi apareix: homes durs, primaris, bons o brètols, d'un pintoresquisme desconcertant, que deixen enrere els fracassos acumulats en la seva terra natal i, esperançats, van a la recerca d'un futur millor. Defugint l'èpica desesperada i la grandiloquència ingènua que solen anar aparellades a aquesta mena d'històries, Stevenson opta per contar el que veu amb les eines d'un realisme "humanista i essencial". Conscient de les penúries de "la humanitat treballadora", la seva mirada és neta, noble i benivolent. Mai no és tova, però, ni cau en el paternalisme. Amb aquella bonhomia dels cavallers que creuen en la igualtat entre els homes no per una convicció ideològica sinó per un pur instint de justícia i de bondat, Stevenson encomana una actitud coratjosa, oberta i fraternal davant la vida.

Escrit amb una prosa d'una vigor endimoniada -molt bona feina de la traductora Anna Llisterrí-, *L'emigrant amateur* és ple de descripcions esplèndides: de persones, de paisatges, de situacions. També hi sovintegen els passatges que expressen, concisament però amb una força formidable, una filosofia de vida basada en la curiositat existencial, la llibertat d'esperit i el goig de l'aventura. ♦♦

L'EMI-GRANT AMATEUR
ROBERT LOUIS STEVENSON
TRAD. ANNA LLISTERRÍ
L'AVENÇ
152 PÀG./16 €

CRISTINA CALDERER

Rescatar els llibres que s'apaguen

SIMONA SKRABEC

El 1991, al *Retrat de n'Arnau Pons*, Blai Bonet descriu l'autor del poemari *Intromissió* com un "ésser rèptil i bizardí de vint anys". Segons Bonet, aquest "jovenel-lo" es deixava atrapar per la bellesa de "les magres acàcies altes que verdegem" al límit dels deserts africans. Entre els poemes primerencs de l'autor nascut a Felanitx l'any 1965 podem trobar també la descripció de Mallorca com una vall negra tancada en un estoig. Però en l'obscuritat de la nit, Pons percep el perfume de taronger que provoca que "es baden els narius / per copsar l'invisible".

La recerca d'un sentit que no es veu a primera vista l'ha acompanyat des d'aleshores. Aquesta capacitat de deixar-se seduir per una aroma, per una intuïció intangible, l'ha fet

entrar, però, en espais gens agradables, durs, extremadament difícils d'assumir. I no obstant això, més de vint anys després, encara són vàlides les dues constatacions que va fer Blai Bonet davant el primer llibre seu: que Arnau Pons és un poeta perquè "té la necessitat d'encetar la creació d'una cosa" i que per a ell tota poesia és "l'aixopluc humà". Escriure des de la intenció humanista significa que el passatge no és un erm inhòspit, sinó un lloc que fa pensar en els homes que l'habiten i l'han construït. Perquè "sense el fuster, el calafat, el ferrer, l'esparter del cordam, el mar és cruel...", acaba Bonet.

Tothom que hagi llegit els assaigs, poemes o traduccions d'Arnau Pons sap que aquest poeta i pensador no s'ha quedat pas palplantat a la riba per observar com passen els vaixells. Immediatament després d'*Intromissió* comença per

LLUM DE GANIVET
ARNAU PONS
EUMO
76 PÀG./17 €

L'invent de cadascú

VÍCTOR OBIOLS

Dec ser una mica gran perquè recordo la presentació a l'Ateneu de la revista *Tecstual* l'any 1977. Un esdeveniment que en el moment, tot eufòria, ens ajudava a empènyer dies com eons arcaics. Eren altres temps, i mai més ben dit, però el temps, com el poeta Hac Mor sap, és una entelèquia elàstica que no amoina el paraparemiòleg que treballa en el temps del Real (o Irreal) Poètic, apamat a versos o vehiculat en altres formalitzacions que sempre deixen l'aixeta del gas oberta, però d'un gas sideral (audiovisual o musical), que ensumes i t'ensenya l'il·limitat dels domenys, i t'eternitza en una sil·laba, o dues.

Nascut a Lleida l'any 1940, Carles Hac Mor, l'eixamplador de formes i sentits, continua treballant amb esperit de picapedrer i consciència de prestidigitador: "Mira de comprendre més del que et dic. Amb això et vull dir que et demano ajuda!", exclamava el narrador d'*Escalaborns* (1977). Com en l'urinari de Marcel Duchamp, el que veus no és el que és, sinó que t'hi has de veure tu al davant. Tu fas l'obra. Tu ets l'obra. La saba revolucionària que havien iniciat Rimbaud, Lautréamont i els altres va quedar obturada amb els surrealistes de saló de París (Joan Brossa *dixit*), i algú havia de desembussar els maniquis enravenats. Hac Mor s'hi va apuntar de seguida, amb visió, des de ja fa molts anys. Ara segueix el fil amb un dietari "al marge de tots els ets i uts".

DIETARI
DELPIC DE L'ESTIU
CARLES HAC MOR
EDICIONS 62
PREMIJOC FLORALS
110 PÀG./18 €

a ell un descens abrupte, un camí òrfic cap a l'infern en sentit més estrictic: el poeta vol entendre, obsessivament i sense concessions, la nit, la foscor i dir les coses no dites, les que han estat bandejades rere una cortina inviolable de silencis i prohibicions. El testimoni d'aquesta lluita per esmolar la percepció són dos volums, *A desclos* (Negrant, 1996) i *Desertar* (Negrant, 1997), el primer intrometible, el segon feliçment recuperat per l'editorial Lleonard Muntaner el 2010.

L'escriptura de Pons es nega a ser simple testimoni de l'experiència, sinó que ben bé des dels inicis el poeta es veu part d'un llegat entès com un espai sense fronteres ni lingüístiques ni de temps. En aquest sentit, es fa hereu del missatge de Paul Celan atrapat en una sola paraula alemanya, *fadensonnen*, la llum enfilada com granets solars al llarg d'un fil teixit a posta -reconstruït, reconquerit a la fosca- que fa possible que un pensament es pugui agafar de nou "al so de la llum".

Aquest vers de Celan possiblement desxifra part del títol del poemari *Llum de ganivet*, aparegut a la col·lecció *Jardins de Samarcanda*. El poeta renova l'energia densa d'enfilarse cap al dia, de ser com el brot tendre de la morera que obre el poemari *Cristall d'alè*, traduït per ell el 1995. Pons ens presenta una obra de maduresa, és irònic, salpebrat, irreverent, per això el traç, diu, ja no té "tanta bellesa com abans". Segur d'ell mateix, Arnau Pons cita "francesca i paolo" en minúscula perquè confia que tots sabrem reconèixer l'únic destí que va fer plorar el Dant en els cercles de l'infern. "No t'equivoquis / entra amb la clau i simplifica" pot ser llegit com una tendra declaració d'amor, però aquest vers és, alhora, també una invitació per al lector perquè entri en l'escriptura d'un autor difícil, d'un autor que segurament ens porta "unes quantes caigudes d'avantatge". Es tracta, doncs, de vint anys d'una dedicació gairebé exclusiva al món de les lletres. La seva obra es ramifica en branques i es divideix fins als capil·lars finíssims per arribar a ser present arreu, sempre amb la intenció de nodrir el diàleg tens entre l'humà i l'inhumà. ♦♦

Per si calia una moral hacmoriana, aquesta ens és oferta en l'última tirada de versos del *Dietari*: "Si Déu existís, Ell seria l'únic peccador...(etc.)" I més endavant: "Els canvis en art / provenen de la capacitat / que adesiara aquest té / de treballar sense concepte. / La inutilitat de l'art cal pensar-la / i portar-la del·là qualsevulla funcionalitat". Hac Mor ha dessacralitzat l'avantguarda històrica, seguint les passes de Brossa i el seu "inconscient de l'avia", per anar a peu pla per les vies de l'experimentació i la transformació. El poeta ha posat bé les senyeres per arribar a port, i, en corriol paral·lel al d'un Enric Casasses -cadascú el seu-, fa via enfora. Tot aquest cablatge a l'escorça prefrontal ha de ser ètic perquè és bo per a la supervivència. ♦♦